

Sprievodca projektom ECO-COMPASS

Inovatívne budovanie ekologického povedomia a kultúry rozvíjaním environmentálnych zručností a formovaním postojov občanov s mentálnym postihnutím

Program: ERASMUS+

KA210-ADU – Malé partnerstvá v sektore vzdelávania dospelých

Číslo žiadosti: KA210-ADU-813F065C

Číslo projektu: 2021-2-SK01-KA210-ADU-000048280

Inovatívne budovanie ekologického povedomia a kultúry rozvíjaním environmentálnych zručností a formovaním postojov občanov s mentálnym postihnutím

Innovative building of ecological awareness and culture by developing environmental skills and shaping the attitudes of citizens with mental disabilities

Sprievodca projektom ECO-COMPASS

Táto publikácia bola schválená konzorciom partnerov v rámci projektu Erasmus+ KA2 č. 2021-2-SK01-KA210-ADU-000048280 „Inovatívne budovanie ekologického povedomia a kultúry rozvíjaním environmentálnych zručností a formovanie postojov občanov s mentálnym postihnutím“ – ECO-COMPASS.

Hlavným cieľom projektu je podpora sociálnej inklúzie a celoživotného vzdelávania osôb s mentálnym postihnutím rozvíjaním ich environmentálnych zručností a kompetencií, formovaním ich ekologických postojov a environmentálnej zodpovednosti vzdelávaním na základe medzinárodných skúseností. Projekt kladie veľký dôraz na podporu a rozvíjanie medzinárodnej spolupráce zapojených organizácií, na vytváranie a upevňovanie partnerských sietí a na profesionalizáciu organizácií.

Sprievodca projektom ECO-COMPASS poskytuje ucelený prehľad pre odborníkov o projekte, o výsledkoch, o výsledkoch hodnotenia, ako aj o možnostiach ich využívania.

Koordinovaný občianskym združením Spoluprácou pre lepšiu budúcnosť - Veľký Meder, vytvorený konzorciom partnerstva ECO-COMPASS
Február 2024

2021-2-SK01-KA210-ADU-000048280

Podpora Európskej komisie na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov, a Komisia nemôže byť zodpovedná za prípadné použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

OBSAH

1.	O projekte ECO-COMPASS	4
2.	Projektoví partneri	5
3.	Skúsenosti z ECO-World Café diskusií za okrúhlym stolom	8
4.	Elektronická zbierka príkladov dobrej praxe ECO-COMPASS	10
5.	Zavedenie inovatívneho environmentálneho vzdelávania ECO-COMPASS do praxe	14
6.	E-learningová platforma	17
7.	Skúsenosti z pilotného testovania a hodnotenie vzdelávania	21
8.	Závery a odporúčania	25

1. O projekte ECO-COMPASS

Budovanie pozitívneho vzťahu k životnému prostrediu je v súčasnosti jednou z najdôležitejších priorít. Udržateľný environmentálny rozvoj má európsky až svetový rozmer, a vyžaduje si zmeny mentality, správania, životného štýlu jednotlivcov aj skupín. Environmentálne zručnosti a kompetencie sú potrebné pre všetkých občanov vrátane znevýhodnených skupín, ktoré čelia mentálnemu postihnutiu. Práca s občanmi s mentálnym postihnutím (OMP) vyžaduje špecifickú starostlivosť pri poskytovaní vzdelávania s ohľadom na ich individuálne potreby a okolnosti tak, aby každý mohol realizovať svoj potenciál v rôznych oblastiach života. Je dôležité, aby aj oni mohli plnohodnotne a aktívne participovať na udržateľnom environmentálnom rozvoji v osobnom, pracovnom a občianskom živote.

Hlavným cieľom projektu je podpora sociálnej inklúzie a celoživotného vzdelávania osôb s mentálnym postihnutím rozvíjaním ich environmentálnych zručností a kompetencií, formovaním ich ekologických postojov a environmentálnej zodpovednosti vzdelávaním na základe medzinárodných skúseností. Projekt kladie veľký dôraz na podporu a rozvíjanie medzinárodnej spolupráce zapojených organizácií, na vytváranie a upevňovanie partnerských sietí a na profesionalizáciu organizácií.

Hlavným výsledkom projektu je Inovatívne environmentálne vzdelávanie ECO-COMPASS zamerané na formovanie ekologického povedomia, zručností, kompetencií, postojov a zodpovedného správania občanov s mentálnym postihnutím.

Inovatívne environmentálne vzdelávanie vypracoval medzinárodný tím odborníkov na základe 15 príkladov dobrej praxe zhrnutých v Elektronickej zbierke príkladov dobrej praxe ECO-COMPASS, a na základe záverov ECO-World Café diskusií za okrúhlym stolom organizovaných za účasti 43 relevantných aktérov vo všetkých partnerských krajinách.

Inovatívne environmentálne vzdelávanie ECO-COMPASS pozostávajúce zo

1. vzdelávacieho materiálu pre odborníkov (poradcov a lektorov), ktorý obsahuje teoretické časti a opis 32 vonkajších zážitkových aktivít priamo v prírodnom prostredí, a
2. vzdelávacieho materiálu pre osoby s mentálnym postihnutím, ktorý obsahuje náučné video ku každému modulu, teoretické časti k jednotlivým témam jednoduchým zrozumiteľným jazykom, otázky, praktické cvičenia a krátke kvízy k hlavným modulom, bolo úspešne testované vo všetkých partnerských krajinách za účasti 32 osôb s mentálnym postihnutím.

Do projektu boli zapojené štyri partnerské inštitúcie pôsobiace v oblasti poskytovania poradenských, vzdelávacích a špecializovaných služieb pre znevýhodnené skupiny z troch krajín: zo Slovenskej republiky, z Maďarska a z Rumunska.

2. Projektoví partneri

<http://ozbuducnost.sk/>

Spoluprácou pre lepšiu budúcnosť – Veľký Meder je občianske združenie, ktorého hlavným cieľom je podpora a rozvíjanie aktivít a presadzovania aktívnej participácie občanov na miestnej, regionálnej, celoštátnej, ako aj na medzinárodnej úrovni v rôznych oblastiach spoločenského života, najmä v oblasti:

- vzdelávania, celoživotného vzdelávania a mimoškolskej činnosti,
- rozvíjania spoločenskej zodpovednosti,
- vytvárania právneho vedomia a
- (re)integrácie uchádzačov o zamestnanie na trh práce s dôrazom na znevýhodnené skupiny.

Zakladatelia občianskeho združenia majú dlhoročné skúsenosti v oblasti trhu práce, vzdelávania dospelých, odbornej poradenskej činnosti, regionálnej a medzinárodnej partnerskej spolupráce.

Primárnou cieľovou skupinou občianskeho združenia sú znevýhodnené skupiny na trhu práce, najmä dlhodobo nezamestnaní, občania nad 50 rokov, občania so zdravotným postihnutím a mládež. Združenie od svojho založenia úspešne spolupracuje so zamestnávateľmi, so združeniami a ďalšími inštitúciami na Slovensku, ako aj v zahraničí. Svoju činnosť zabezpečuje na nasledujúcich úsekoch: na úseku služieb klientom, na úseku riadenia projektov a na úseku vzdelávania dospelých.

<https://www.humanprofess.hu/>

Human Profess Közhasznú Nonprofit Kft. bola založená v roku 2010. Zamestnanci organizácie disponujú 15-20 ročnými pracovnými skúsenosťami v oblasti trhu práce, vzdelávania dospelých, v oblasti sociálnych vecí a v oblasti realizácie medzinárodných projektov. Od roku 2013 je akreditovaná vzdelávacou inštitúciou.

Cieľové skupiny inštitúcie: znevýhodnení občania, napr. osoby so zdravotným postihnutím, uchádzači o zamestnanie, ženy, absolventi a staršia generácia. Okrem spomínaných cieľových

skupín organizácia poskytuje služby aj pre odborníkov, neziskové organizácie, spoločnosti a miestnu samosprávu.

Organizácia vykonáva odbornú činnosť v štyroch rôznych oblastiach:

1. Služby na trhu práce.
2. Vzdelávanie dospelých.
3. Prenos vedomostí a inovácií.
4. Tvorba a manažovanie projektov.

Organizácia podporuje rovnosť príležitostí znevýhodnených skupín a reintegráciu na trh práce. Za účelom zachovania stability poskytované služby smerujú do viacerých oblastí služieb pre rôzne sektory so zabezpečením flexibility a otvorenosti pre inovácie.

<https://www.facebook.com/iriszhaz>

Kresťanská nadácia Diakonia bola založená v roku 2002 reformovanou cirkvou Transylvánie za účelom podpory ľudí v núdzovej situácii. V nasledujúcich rokoch nadácia Diakonia otvorila miestne pobočky s právnou subjektivitou v rôznych oblastiach Rumunska ako Sfantu Gheorghe, Cluj Napoca, Targu Mures, Reghin a Brasov.

V súčasnosti nadácia Diakonia Sfantu Gheorghe prevádzkuje služby domácej starostlivosti vo viac ako 30 obciach a 3 mestách v kraji Covasna. Od roku 2006 poskytuje služby pre občanov so zdravotným postihnutím. V roku 2009 bol zriadený Irisz House, denný stacionár pre osoby so zdravotným postihnutím, kde sa poskytujú rôzne druhy terapie a aktivít ako muzikoterapia, terapia hrou, ručné remeslá, plávanie, divadelný súbor, tanec a arteterapia.

Od roku 2011 prevádzkuje Denný stacionár a od roku 2014 Denné centrum pre Rómov a sociálne znevýhodnené deti z Valea Crișului. Organizácia aktuálne realizuje projekt zameraný na podporu viac ako 354 žiakov v 11 obciach formou podávania teplého jedla a organizovania mimoškolských programov.

Organizácia prevádzkuje viacero sociálnych dielní pre mladých so zdravotným postihnutím, ako napríklad dielňu na triedenie použitého šatstva, tesársku dielňu, sociálnu farmu a záhradníctvo, tábor pri Sfantu Gheorghe a zabezpečuje chránené bývanie.

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Dunajskej Strede bolo založené v roku 1998 a v súčasnosti má 178 členov. Je členom a aktívne spolupracuje so Združením na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím s celoslovenskou pôsobnosťou, ako aj s ďalšími regionálnymi organizáciami. Cieľom združenia je

- pomáhať ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám,
- integrovať členov združenia do spoločnosti,
- umožňovať im zúčastňovať sa na rôznych aktivitách a
- vzdelávať sa formou rôznych interaktívnych cvičení a vzdelávacích kurzov.

Hlavné činnosti organizácie sú:

- poradenské služby, organizovanie kultúrno-vzdelávacích táborov, rehabilitačno-rekreačných pobytov, podpora užitočného trávenia voľného času,
- podpora celoživotného vzdelávania zabezpečením vzdelávacích aktivít,
- organizovanie návštev historických pamiatok, hradov, zámkov, galérií a múzeí a
- naučiť členov vykonávať remeselné práce ako sú napr. pletenie košíkov, varenie mydiel a príprava sviečok.

Organizácia neustále zabezpečuje občanom so zdravotným postihnutým (vrátane dospelých s mentálnym postihnutím) vzdelávanie vo forme zážitkového učenia prostredníctvom odborníkov na základe záujmov členov organizácie.

3. Skúsenosti z ECO-World Café diskusii za okrúhlym stolom

Cieľom ECO-World Café diskusii bolo zapojiť aktérov a zainteresované strany z rôznych sektorov a oblastii (vzdelávanie, služby, ochrana životného prostredia) do projektových aktivii za  cieľom predstavenia projektu, výmeny skúsenosti, identifikovania najvhodnej ich metód a foriem vzdelávania, ktoré sú vhodné pre cieľov  skupinu a identifikovania zručnosti, ktoré by sa mali rozviijať v rámci environment lného vzdelávania. ECO-World Café diskusie prebiehali vo všetkých krajinách, z castnilo sa ich celkom 43  castn kov.

Krajina	Počet �castn�kov
Slovensko	14
Maďarsko	13
Rumunsko	16
Spolu	43

 castníci podujatii vo všetkých partnerských krajinách:

- Zástupcovia partnerských organizacii.
- Zástupcovia Centra environmentálnej výchovy SEV Dropie.
- Zamestnávatelia a prevádzkovatelia chránených dielnii.
- Zástupcovia mimovl dnym organizacii na podporu ľudii so zdravotným postihnutím.
- Ľudia s mentálnym postihnutím.
- Rehabilita nii poradcovia.
- Mentori so zdravotným postihnutím.
- Učitelia (aj so zdravotným postihnutím).
- Œtudenti univerziti.
- Rovesn ckii mentori pre ľudii so zdravotným postihnutím.
- Zástupcovia environmentálnym zdru enii.
- Zástupcovia organizacii na podporu detii.
- Zástupca  upnej Œkolskej inšpekcie.
- Zástupca miestneho zastupitelstva.
- Zástupcovia mimovl dnym organizacii.
- Zástupca miestneho zero waste shopu

Dosiahnutie cieľov diskusie ECO-World Café bolo hodnoten  ziskanim spätnej väzby od  castn kov podujatia.  castníci v elmi pozitívne hodnotili metódu World Café, ktorá je populárnou a efektívnou metódou na ziskanie názorov  castn kov na viacer  témy v pomerne krátkom časovom intervale.  castníci najviac ocenili informácie o projekte, výmenu skúsenosti, príkladov dobrej praxe, spolo n  skupinov  prácu a zapojenie všetkých  castn kov

do diskusie. Podľa vyjadrenia participujúcich, vzdelávanie ECO-COMPASS poskytuje vynikajúcu príležitosť pre zmapovanie a rozvíjanie ekologických zručností cieľovej skupiny a jej zapojenie do spoločensky prínosných aktivít, pričom odporúčali najmä exteriérové interaktívne činnosti.

Podľa dotazníkového prieskumu 100 % účastníkov vyjadrilo spokojnosť s diskusiou ECO-Word Café za okrúhlym stolom a dosiahli sa aj nemateriálne výsledky podujatia:

- zvyšovanie úrovne informovanosti o význame ekologického vzdelávania pre občanov s mentálnym postihnutím,
- výmena skúseností a príkladov dobrej praxe na národnej úrovni v oblasti ekologického vzdelávania pre občanov s mentálnym postihnutím,
- sieťovanie a posilnenie medzirezortnej a medzisektorovej spolupráce, ako aj spolupráce v rámci rezortu v oblasti poskytovania environmentálnej osvetly, a
- podpora neformálnej výchovy a vzdelávania pre dospelé marginalizované skupiny vrátane občanov s mentálnym postihnutím.

Získané informácie boli východiskom pre tvorbu Inovatívneho environmentálneho vzdelávania ECO-COMPASS. V rámci aktivít sa účastníci vyjadrili aj k hlavným témam vzdelávania a na základe odporúčaní zo všetkých partnerských krajín bola schválená nasledujúca učebná osnova vzdelávania:

1. Ekologické zručnosti a kompetencie v individuálnom živote

- 1.1. Sme súčasťou prírody, ktorá nás obklopuje
- 1.2. Vzťah medzi živými organizmami a význam biologickej diverzity
- 1.3. Vplyv ľudskej činnosti na životné prostredie
- 1.4. Ochrana životného prostredia a význam ekologického správania

2. Význam ekologických hodnôt a postojov v rodine

- 2.1. Ekologická domácnosť
- 2.2. Ekologické využívanie zdrojov energie
- 2.3. Bezodpadová domácnosť - premyslené nakupovanie, triedenie odpadu, kompostovanie
- 2.4. Mini-záhradka – mikrokozmos

3. Udržateľný rozvoj na pracovisku a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom

- 3.1. Udržateľný rozvoj na pracovisku
- 3.2. Práca na farme
- 3.3. Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom
- 3.4. Zdravý životný štýl

4. Aktívna účasť na vytváraní zelenej spoločnosti

- 4.1. Zodpovedné spotrebiteľské správanie
- 4.2. Zber a recyklácia odpadu
- 4.3. Doprava a ochrana prírody
- 4.4. Motivácia k udržateľnému životu pomocou spoločenských aktivít

4. Elektronická zbierka príkladov dobrej praxe ECO-COMPASS

V rámci diskusií World Café boli identifikované príklady dobrej praxe zamerané na environmentálne vzdelávanie dospelých s dôrazom na osoby s mentálnym postihnutím formou komunikácie s odborníkmi, ale aj prostredníctvom internetu. Každý partner pripravil charakteristiku troch príkladov dobrej praxe, čiže celkovo sme pripravili 12 príkladov. Do zbierky sme zahrnuli aj skúsenosti, ktoré sme získali počas návštevy vybraných poskytovateľov environmentálneho vzdelávania na Slovensku (SEV Dropie), v Maďarsku (Erdőszéli Lélekfarm – Farma duší na okraji lesa) a v Rumunsku (Három Galamb Egyesület - Združenie Tri holubice) v rámci nadnárodných projektových stretnutí.

Identifikovali sme celkom 15 príkladov dobrej praxe, ktoré boli ďalšími podpornými materiálmi pri príprave Inovatívneho environmentálneho vzdelávania ECO-COMPASS.

Na tvorbe elektronickej zbierky sa podieľalo celé partnerstvo. Elektronická zbierka ECO-COMPASS bola preložená do všetkých jazykov partnerstva a zverejnená na webovej stránke projektu (<https://eco-compass-project.eu/projectresults-sk.htm>)

Príklady dobrej praxe majú nasledujúcu štruktúru: Názov školiaceho programu/aktivity/metódy, popis vzdelávania, pedagogické ciele vzdelávania, trvanie vzdelávacieho programu, odporúčaná cieľová skupina vzdelávania, odporúčaný počet účastníkov v skupine, moduly, obsah, krátky popis vzdelávacieho programu, použité metódy, nástroje, výsledky a skúsenosti z praxe.

Obsah Elektronickej zbierky:

Slovenská republika

1. Hodnoty Dunaja

Cieľom vzdelávania je odovzdávanie hodnôt rieky Dunaj pretekajúcej naprieč Európou od západu na východ ďalším generáciám. Vzdelávanie vo forme metodickej príručky obsahuje 5 kľúčových tém: história, kultúra, životné prostredie, ochrana prírody a vodné hospodárstvo. Súčasťou metodickej príručky vzdelávania je 21 pracovných listov, ktoré učitelia môžu využiť v rámci hodín prírodovedy a vlastivedy, prípadne na hodinách environmentálnej výchovy. Taktiež obsahujú námety, ktoré možno využiť v rámci školských výletov, v klubovej činnosti a v školách v prírode. Hlavnou postavičkou metodickej príručky je „Dunajko“, ktorý je sprievodcom metodickej príručky a žiaci mu majú pomôcť pri riešení úloh a otázok.

2. Vzdelávanie bez bariér - Environmentálna výchova pre mládež so zdravotným postihnutím

Manuály vznikli v rámci medzinárodného projektu zameraného na zlepšenie prístupu mladých ľudí so zdravotným postihnutím k trvalo udržateľnému rozvoju v rámci environmentálnej výchovy. Manuál I. obsahuje podrobný popis rôznych aktivít zameraných na nasledujúce témy:

lúky, životné prostredie, odpady, stromy, biodiverzita a trvalo udržateľný rozvoj. Na konci každej aktivity sú odporúčania a návrhy, ako aktivitu prispôbiť konkrétnemu postihnutiu. Príručka obsahuje aj tabuľku tematického prepojenia jednotlivých aktivít. Manuál II. Poskytuje informácie o tom, ako pracovať s mladými ľuďmi so zdravotným postihnutím. Obsahuje charakteristiku rôznych foriem environmentálneho vzdelávania mládeže s rôznymi druhmi zdravotného postihnutia.

3. Enviróza

Školský program Enviróza je hra, ktorá prispieva k riešeniu problému environmentálnych záťaží prostredníctvom outdoorovej hry a webového portálu www.enviroza.sk. Je odporúčaný žiakom, študentom a učiteľom II. stupňa základných a stredných škôl. Hlavným cieľom hry je šíriť informácie a zvyšovať povedomie mladých ľudí o environmentálnych záťažoch.

4. Environmentálna výchova prostredníctvom rôznych aktivít

Projekt obsahuje rôzne aktivity a formy práce environmentálneho charakteru a možnosti obohatenia učebných plánov či učebných osnov na školách. Cieľom vzdelávania je posilnenie kompetencií a rozvíjanie zručností žiakov základných škôl, ich aktivizácia počas vyučovacích hodín a vytvorenie pozitívneho vzťahu k prírode a k ochrane životného prostredia.

5. Spoločne spoznávajme hodnoty lesov, ktoré nás obklopujú

Cieľom vzdelávania je oboznámiť ľudí s mentálnym postihnutím s významom a hodnotami lesa, ako aj s tým, prečo potrebujeme a ako môžeme chrániť tieto hodnoty. Vzdelávanie má tri časti. Počas prvej časti vzdelávania mládež získava teoretické vedomosti, v druhej časti sa uskutoční spoločný výlet do lesa, kde účastníci budú všetkými zmyslami vnímať dary a hodnoty lesa. V tretej časti vzdelávania sa uskutoční spoločný piknik v lese, ktorý účastníci zavŕšia selektívnym zberom odpadov.

6. Od triedenia k recyklácii odpadu

Počas kurzu si osoby s mentálnym postihnutím osvojili teóriu triedenia odpadov a spôsoby triedenia. Získali poznatky o význame triedenia odpadov a o recyklácii. Na konci kurzu prepojili svoje teoretické poznatky s praxou. Triedili odpad podľa farieb odpadových vriec a vyskúšali si zberný automat na PET fľaše a plechovky, pričom nadobudli praktické zručnosti.

7. Programy environmentálneho vzdelávania, výchovy a osvedy Strediska environmentálnej výchovy Slovenskej agentúry životného prostredia Dropie

SEV Dropie je pobytovým ekocentrom SAŽP. Hlavná úloha SEV Dropie spočíva v realizácii vzdelávacích a osvetových činností pre verejnosť formou praktických workshopov, dobrovoľníckych brigád, komunitných programov a rozvojových aktivít priamo v areáli strediska a jeho blízkom okolí. Zabezpečuje rôzne typy neformálneho vzdelávania formou praktickej environmentálnej výchovy pre široké cieľové skupiny v srdci Chráneného vtáčieho územia Ostrovné lúky. Územie predstavuje typickú nížinnú, poľnohospodársky využívanú

krajinu s ostrovčekmi biodiverzity v podobe lúk, pasienkov, mokradí, meandrov s hlavovými vrúbami a zelenými biokoridormi. Účastníci aktivít si môžu vypočuť príbehy z dávnych čias, odhaliť skrytú krásu a prírodné zaujímavosti poľnohospodárskej krajiny, spoznať význam živej pôdy a zdravej krajiny v procese zmeny klímy, naučiť sa tvoriť ostrovy biodiverzity vo vlastnom okolí.

Maďarsko

1. Rámcový učebný plán pre školy zamerané na rozvíjanie zručností

Škola zameraná na rozvíjanie zručností pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím v 9.-10. ročníku sa zameriava na cieľavedomé precvičovanie techník samostatného života. V oblasti prírodovedných a technických kompetencií sa u žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím rozvíja praktická prírodovedná gramotnosť, informovanosť o vedeckých javoch v každodennom živote a ucelený vedecký pohľad na celý svet.

2. Projekt lesnej pedagogiky

Ide o spôsob organizácie učenia, ktorý prebieha počas vyučovania nepretržite niekoľko dní na rôznych miestach bez ohľadu na umiestnenie sídla organizujúcej vzdelávacej inštitúcie, pričom vzdelávanie je založené na aktívnej vzájomnej spolupráci žiakov. Vyučovanie a učivo sú obsahovo organicky prepojené s prirodzeným, človekom vytvoreným sociokultúrnym prostredím vybranej lokality. Špecifickým výchovným cieľom je rozvoj zručností zdravého života v súlade s prostredím a socializácia spojená s komunitnými aktivitami. Je to najvhodnejšie miesto pre environmentálnu výchovu. (Kövecsesné Gósi Viktória, 2017)

3. EKO-škola

Kľúčovým aspektom života školy je rozvoj ekologického myslenia, života a správania. Environmentálna výchova prebieha počas celého roka v triede aj mimo nej (Tóth Beáta, 2016). Cieľom sprievodných programov počas školského roka je prevencia a rozvoj správnych hodnôt, ktoré sú pre žiakov s mentálnym postihnutím nasledoviahodným príkladom v oblasti ochrany životného prostredia a environmentálneho povedomia. Na dosiahnutie tohto cieľa poskytujú žiakom vedomosti zakotvené v kolektívnej činnosti, podporené osobným príkladom, neustálou motiváciou a pozitívnym posilňovaním. Keďže problémy sa nedajú riešiť samostatne, cieľom environmentálnej výchovy je tiež naučiť žiakov spolupracovať (Tóth Beáta 2016).

4. Zážitok z farmárčenia duší

Farma duší na okraji lesa sa nachádza na okraji mesta Szombathely v Lesoparku, kde je ekologické povedomie na maximálnej úrovni. Namiesto budovy je tu jurta, zelené toalety a záchody, malé jazierko, včelín a hotel pre hmyz. Deti sa v praxi učia mať radi prírodu.

Farma duší na okraji lesa ponúka nasledujúce služby:

- Letný tábor pre zdravé deti a deti so zdravotným postihnutím integrovanou formou vzdelávania.
- Vzdelávanie mladých ľudí a mladých ľudí so zdravotným postihnutím v oblasti ekologicky uvedomelého života v spolupráci s neziskovou organizáciou Odpadového hospodárstva mesta Szombathely a Dvorom pre odpadové hospodárstvo.
- Komunitnú službu pre mládež ako výsledok spolupráce s Nadáciou Human Harmony. Farma duší víta študentov stredných škôl, ktorí majú záujem o témy ako ochrana prírody, láska k zvieratám, hospodárenie na farme, drogová prevencia, budovanie komunity, organizovanie programov.
- Život na farme v jurte, so zvieratami na okraji lesa, rozvíjanie sebapoznania
- Jednodňové kurzy, ktoré účastníkom pomôžu nájsť samých seba, obnoviť sa, odbúrať stres a uľahčiť rozhodovanie.
- Osobné poradenstvo, rodinné zážitkové kurzy, drogová prevencia, mediácia.

Rumunsko

1. Zelené cestovanie zmyslov

Program zahŕňa jednodňovú aktivitu, počas ktorej účastníci absolvujú náučný chodník, aby sa oboznámili s voľne žijúcimi živočíchmi vo svojom okolí. Prostredníctvom zážitkového učenia spoznávajú rôzne živočíchy, rastliny a súvisiace javy. Jednotlivé stanovišťa náučného chodníka sú spojené s rôznymi príbehmi, ktoré účastníkom pomáhajú spoznávať vlastné životné prostredie prostredníctvom hry.

2. Lesná škola – obyvatelia lesa

Lesná škola - obyvatelia lesa je trojdňová séria aktivít pre skupiny z rôznych vzdelávacích inštitúcií. Lesná škola umožňuje žiakom osvojiť si pojmy a poznatky o svojom životnom prostredí prostredníctvom aktívneho zážitkového učenia. Lesná škola často organizuje tematické dni alebo tábory spojené s konkrétnou environmentálnou udalosťou alebo fenoménom. Hlavným cieľom Lesnej školy je poskytnúť účastníkom zručnosti, ktoré im umožnia žiť v súlade s prírodou a svojim bezprostredným prostredím. To si vyžaduje, aby účastníci rozvíjali svoj zmysel pre environmentálne povedomie a zručnosti potrebné pre samostatný život.

3. Bio-dynamická farma

Bio-dynamické poľnohospodárstvo je metóda podporujúca životné prostredie, v rámci ktorej sa ľudia so zdravotným postihnutím môžu učiť a spolupracovať, pričom môžu žiť sebestačným životom a prostredníctvom poľnohospodárskych produktov a služieb vytvárať príjem a pridanú hodnotu pre spoločnosť. Bio-dynamické farmy a záhrady sa snažia harmonizovať rastliny, zvieratá a pôdu prostredníctvom živých, vedomých vzťahov tak, aby každý z nich podporoval a vyvažoval celok. Všeobecné ciele a referenčné ciele smerujú k rozvoju zručností

a formovaniu postojov súvisiacich s ekologickými a environmentálnymi otázkami. Prostredníctvom interaktívnych stratégií sa ľudia so zdravotným postihnutím dostávajú do situácie, v ktorej pozorujú, analyzujú, skúmajú environmentálne javy a procesy, precvičujú si zručnosti duševnej práce a zároveň si rozvíjajú svoj zodpovedný a angažovaný postoj k životnému prostrediu.

4. Ekologické záhradníctvo - Združenie Tri holubice

Združenie Tri holubice začalo budovať svoju ekologickú, bio-dynamickú záhradu na pozemku s rozlohou 7540 m². Zakladatelia vytvorili rôzne dielne spĺňajúce rôzne požiadavky, ako napríklad remeselné dielne, dielne varenia a stravovania, dielne spracovania potravín, recyklácie a ďalšie dielne komunitných služieb. Nevytvorili len pracovné miesta, ale ponúkajú aj „zmyslupnú prácu“, ktorá má svoj cieľ, je potrebná pre ostatných členov širšej komunity, má rukolapné výsledky a ponúka dobré možnosti odbornej prípravy.

5. Zavedenie inovatívneho environmentálneho vzdelávania ECO-COMPASS do praxe

Učebné osnovy environmentálneho vzdelávania ECO-COMPASS partneri projektu schválili na základe odporúčaní vyplývajúcich z diskusií ECO-World Café a príkladov dobrej praxe z partnerských krajín.

Inovatívne environmentálne vzdelávanie pozostáva zo štyroch modulov:

1. modul - Ekologické zručnosti a kompetencie v individuálnom živote
2. modul - Význam ekologických hodnôt a postojov v rodine
3. modul - Udržateľný rozvoj na pracovisku a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom
4. modul - Aktívna účasť na vytváraní zelenej spoločnosti

Cieľom environmentálneho vzdelávania je pomocou uvedených modulov a tém prispievať k formovaniu ekologického povedomia a ekologickej kultúry, k rozvoju ekologických zručností a kompetencií, k schopnosti riešiť problémy a ku kritickému mysleniu a kreativite. Inovatívne environmentálne vzdelávanie ECO-COMPASS obsahuje vzdelávacie materiály pre odborníkov a pre osoby s mentálnym postihnutím s rovnakou štruktúrou teoretickej časti.

Teoretický vzdelávacie materiál je pripravený pre odborníkov pracujúcich v sociálnej oblasti, pre ktorých v každodennej činnosti je nevyhnutné, aby vedeli správne usmerňovať dospelých ľudí s mentálnym postihnutím v oblasti ochrany životného prostredia a environmentálnej zodpovednosti. Každý modul obsahuje 4 témy a detailný popis 8 exteriérových zážitkových aktivít, to znamená celkom 16 tém a 32 exteriérových aktivít. Cieľom prípravy teoretického

vzdelávacieho materiálu pre odborníkov je rozvíjanie environmentálnych zručností a kompetencií (<https://eco-compass-project.eu/education-platform-trainers-sk.html>).

Cieľom vzdelávacieho materiálu pre osoby s mentálnym postihnutím je prispieť k rozvíjaniu ich zručností, pomáhať im porozumieť vzťahom medzi človekom a prostredím, ako aj porozumieť lokálnym a globálnym ekologickým problémom a prevziať osobnú zodpovednosť za ochranu životného prostredia. Vzdelávací materiál pre osoby s mentálnym postihnutím obsahuje video a interaktívny kvíz ku každému modulu, 4 témy v ľahko zrozumiteľnom jazyku (Čo je dôležité vedieť?), 5 otázok a 2 pracovné listy ku každej téme, t.z. celkom 4 moduly, 16 tém, 80 otázok a 32 pracovných listov (<https://eco-compass-project.eu/education-platform-participants-sk.html>).

1. modul Ekologické zručnosti a kompetencie v individuálnom živote

V tomto module sa zaoberáme najdôležitejšími základnými ekologickými pojmami a predstavujeme zložky biosféry, ktorých zmeny ovplyvňujú živú prírodu celej našej planéty. Poukazujeme na dôležitosť vzájomného vzťahu zvierat, rastlín a ľudí, ktorý je základnou podmienkou prežitia ľudstva. Biologická rozmanitosť na Zemi zabezpečuje nespočetné množstvo ekologických funkcií a prispieva k blahu ľudstva, a to aj ako zdroj potravy, vody, liekov a priemyselných produktov. Ďalšia časť sa venuje problematike znečistenia životného prostredia, nepriaznivým zmenám a dôsledkom zhoršenia kvality životného prostredia. Cieľom ochrany životného prostredia je chrániť prírodné prostredie a umelecké diela pred akýmkoľvek vplyvmi, ktoré ich ohrozujú alebo nenávratne poškodzujú, rešpektovanie ekologických zákonitostí a pripustenie iba takých zásahov do prostredia, ktoré neohrozujú jeho ekologickú stabilitu. Preto sa zaoberáme aj významom ekologického správania, ktoré sme sformulovali v desiatich prikázaniach ochrany životného prostredia.

1. modul obsahuje nasledujúce témy:

- *Sme súčasťou prírody, ktorá nás obklopuje*
- *Vzťah medzi živými organizmami a význam biologickej diverzity*
- *Vplyv ľudskej činnosti na životné prostredie*
- *Ochrana životného prostredia a význam ekologického správania*

2. modul Význam ekologických hodnôt a postojov v rodine

V tomto module predstavujeme premyslené nakupovanie. Zaoberáme sa balením, nákupom čerstvých surovín a prepravou tovarov a ich negatívnymi dopadmi na životné prostredie. Podrobne vysvetlíme, že pri umývaní riadu, praní, osobnej hygiene a upratovaní je dôležité dbať nielen na množstvo použitej vody, ale aj na výber čistiacich prostriedkov. Uvádzame aj konkrétne príklady prírodných čistiacich prostriedkov, predstavíme jednotlivé obnoviteľné

zdroje energie a ukážeme, ako môžeme byť vo svojom domove uvedomelými užívateľmi energie. Uvedieme aj niekoľko užitočných drobných krokov, ktorými môžeme výrazne prispieť k energetickej účinnosti. Podelíme sa o praktiky, ktorými nás obchody a obchodné domy lákajú k nákupom. Vysvetlíme význam označenia trvanlivosti výrobkov a poskytujeme aj informácie o triedení odpadu a zároveň poskytneme užitočné tipy o zelených rastlinách, ktoré vyžadujú málo miesta, jednoduchú starostlivosť, a ktoré sa dajú pestovať na okenných parapetoch, balkónoch a v kvetináčoch.

2. modul obsahuje nasledujúce témy:

- *Ekologická domácnosť*
- *Ekologické využívanie zdrojov energie*
- *Bezodpadová domácnosť – premyslené nakupovanie, triedenie odpadu, kompostovanie*
- *Mini-záhradka – mikrokozmos*

3. modul Udržateľný rozvoj na pracovisku a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom

Na ochranu životného prostredia musíme dbať aj na pracovisku, keďže tam trávime väčšinu času svojho každodenného života. Poukážeme na to, že ak chceme, aby bolo naše pracovisko zelenšie, nemusíme hneď myslieť na miliónové výdavky. Ďalej predstavíme, že pre osoby so zdravotným postihnutím je jedným najlepším podporným prostredím biodynamická ekonomika, ktorá podporuje ich schopnosť zabezpečiť si finančnú nezávislosť a zlepšuje prístup na trh práce. Na rovnováhu resp. nerovnováhu medzi pracovným a súkromným životom sa v dnešnej dobe kladie čoraz väčší dôraz. Musíme si nájsť čas na to, aby sme sa zamysleli a prehodnotili svoje životné priority a opäť našli optimálnu rovnováhu medzi súkromným a pracovným životom. Zdravie je neoddeliteľnou súčasťou nášho každodenného života. Berieme ho ako samozrejmosť a často sa oň nestaráme, pretože ho máme. Hodnotou sa stáva až vtedy, keď nám začína chýbať. Zaoberáme sa aj zdravým životným štýlom, nakoľko v záujme rozvoja zdravého spôsobu života je dôležité, aby sa preventívna činnosť stala neoddeliteľnou súčasťou nášho každodenného života.

3. modul obsahuje nasledujúce témy:

- *Udržateľný rozvoj na pracovisku*
- *Práca na farme*
- *Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom*
- *Zdravý životný štýl*

4. modul Aktívna účasť na vytváraní zelenej spoločnosti

V tomto module vysvetlíme, prečo je dôležité kupovať ekologické produkty, informovať sa o spôsobe výroby produktu, o prostredí, z ktorého pochádza a o technológii, ktorou sa vyrába. Venujeme sa pravidlám separovaného zberu odpadu a problematike neselektovateľného a

nebezpečného odpadu, významu triedenia a recyklácie odpadu, ako aj výhodám a dôležitosti recyklácie a šetrenia surovinami a energiou. Ďalej skúmame aktívnu účasť komunit na budovaní zelenej spoločnosti. Ochrana prírody a životného prostredia je naším spoločným záujmom, a preto sa v tejto časti venujeme otázke „zelenej motivácie“, trom faktorom udržateľného rozvoja a úzkemu prepojeniu sociálno-ekonomického rozvoja a ochrany životného prostredia. Poskytujeme návod ako prispieť k ochrane životného prostredia správnymi rozhodnutiami, keď pred vlastným pohodlím uprednostíme životné prostredie a ochranu prírody a namiesto auta si zvolíme verejnú dopravu alebo bicykel.

4. modul obsahuje nasledujúce témy:

- *Zodpovedné spotrebiteľské správanie*
- *Zber a recyklácia odpadu*
- *Doprava a ochrana prírody*
- *Motivácia k udržateľnému životu pomocou spoločenských aktivít*

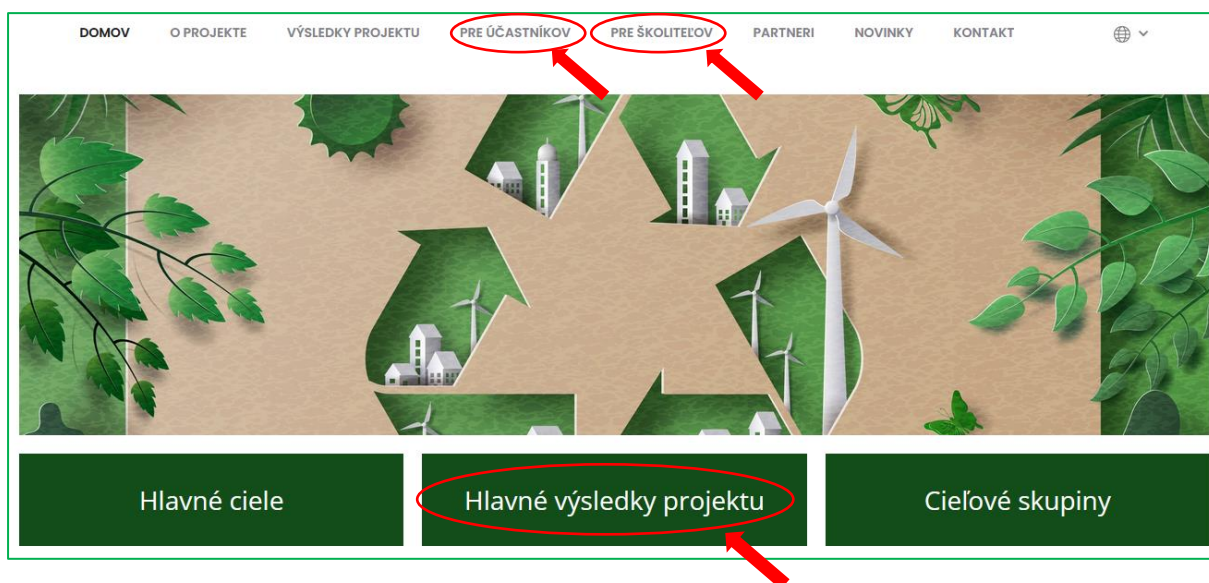
Teoretický materiál a aktivity vo voľnej prírode odborníkom pracujúcim v sociálnej oblasti s dospelými osobami s mentálnym postihnutím po ich preštudovaní a doplnení odporúčanými referenčnými materiálmi umožnia rozvíjať vlastné poznatky v oblasti ochrany životného prostredia. V každodennej praxi používaním ďalších vytvorených vzdelávacích materiálov pre dospelých s mentálnym postihnutím, videí, otázok, pracovných listov a testov môžu prispieť k rozvíjaniu kompetencií, formovaniu environmentálnych postojov a environmentálnej zodpovednosti cieľovej skupiny.

6. E-learningová platforma

Cieľom tejto časti je predstaviť fungovanie a používanie elektronickej platformy. Platforma ECO-COMPASS záujemcom – odborníkom (školiťom, lektorom a poradcom) a účastníkom (dospelým občanom s mentálnym postihnutím) umožňuje osvojiť si teoretické vedomosti, ktoré sú dôležité z hľadiska environmentálneho správania.

Výhodou platformy je, že vzdelávacie materiály sú prístupné bez registrácie v online forme, sú voľne dostupné v štyroch jazykových verziách – v slovenčine, angličtine, maďarčine a rumunčine na <https://eco-compass-project.eu/index.html>. Vzdelávacie materiály sú rozdelené pre školiteľov a účastníkov.

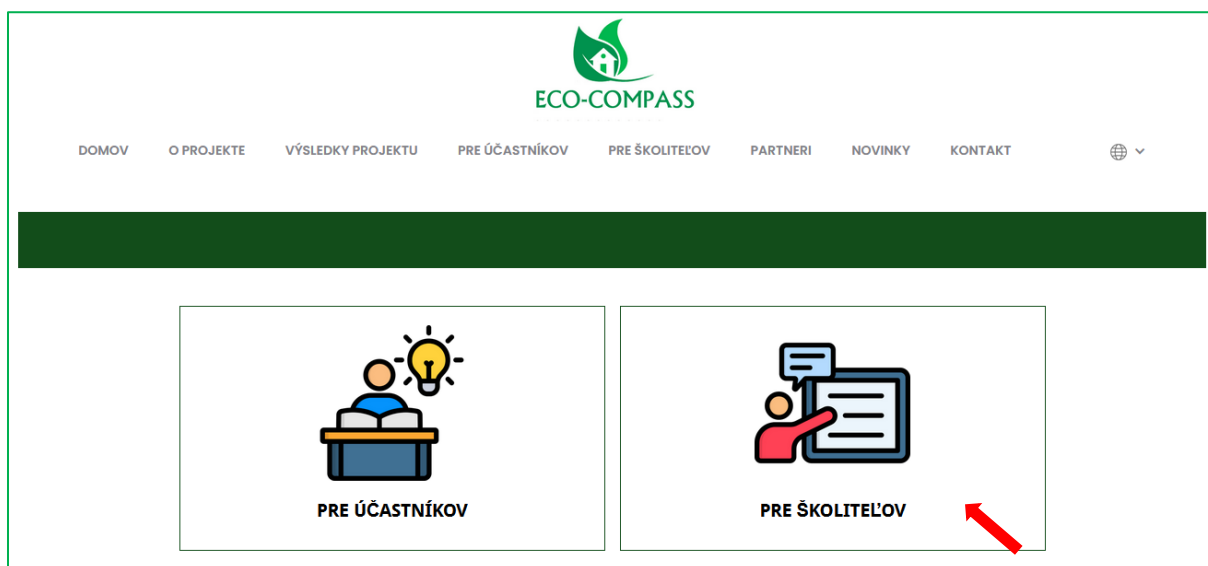
Prístupy

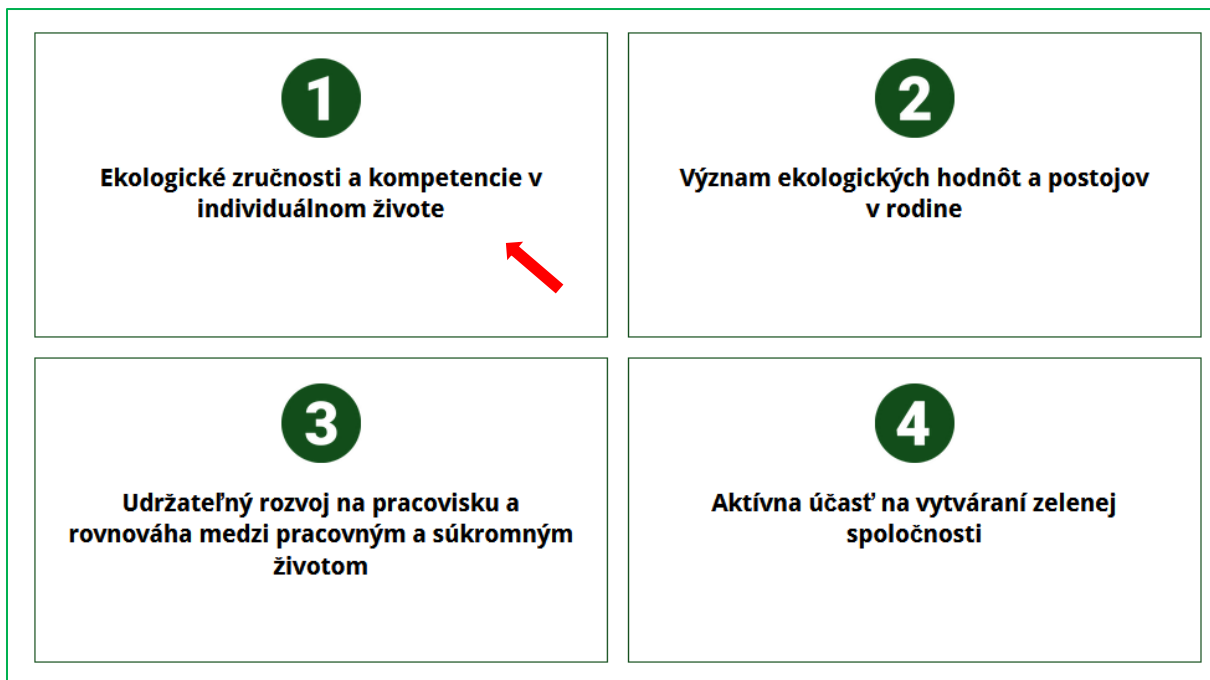
Prístup pre školiteľov

<https://eco-compass-project.eu/education-platform-trainers-sk.html>

K vzdelávacím materiálom sa dostanete kliknutím na „PRE ŠKOLITEĽOV“ v hlavnom navigačnom menu resp. kliknutím na „Hlavné výsledky projektu“ na webovej stránke projektu. Ak kliknete na „Hlavné výsledky projektu“ zobrazia sa vám všetky výsledky. Následným kliknutím na ikonu „Inovatívne environmentálne vzdelávanie“ sa otvoria dve okienka, z ktorých si vyberte „PRE ŠKOLITEĽOV“.

Kliknutím na ikonu sa zobrazia 4 hlavné moduly vzdelávania, kliknutím na nich si môžete stiahnuť z webovej stránky teoretický materiál obsahujúci aj opis outdoorových zážitkových aktivít vo forme .pdf dokumentu.

Prístup pre účastníkov

<https://eco-compass-project.eu/education-platform-participants-sk.html>

Úvodný postup je rovnaký ako v predchádzajúcom prípade. K vzdelávacím materiálom sa dostanete kliknutím na „PRE ÚČASTNÍKOV“ v hlavnom navigačnom menu resp. kliknutím na „Hlavné výsledky projektu“ na webovej stránke projektu. Ak kliknete na „Hlavné výsledky projektu“ zobrazia sa vám všetky výsledky. Následným kliknutím na ikonu „Inovatívne environmentálne vzdelávanie“ sa otvoria dve okienka, z ktorých si vyberiete „PRE ÚČASTNÍKOV“. Kliknutím na ikonu sa zobrazia 4 hlavné moduly vzdelávania. Ak si vyberiete modul, o ktorý máte záujem, zobrazí sa vám úvodná časť vo forme krátkeho opisu a úvodného videa. Zároveň si tu nájdete ďalšie ponuky v rámci modulu.

ÚVOD
TÉMY
KVÍZ
STIAHNUŤ

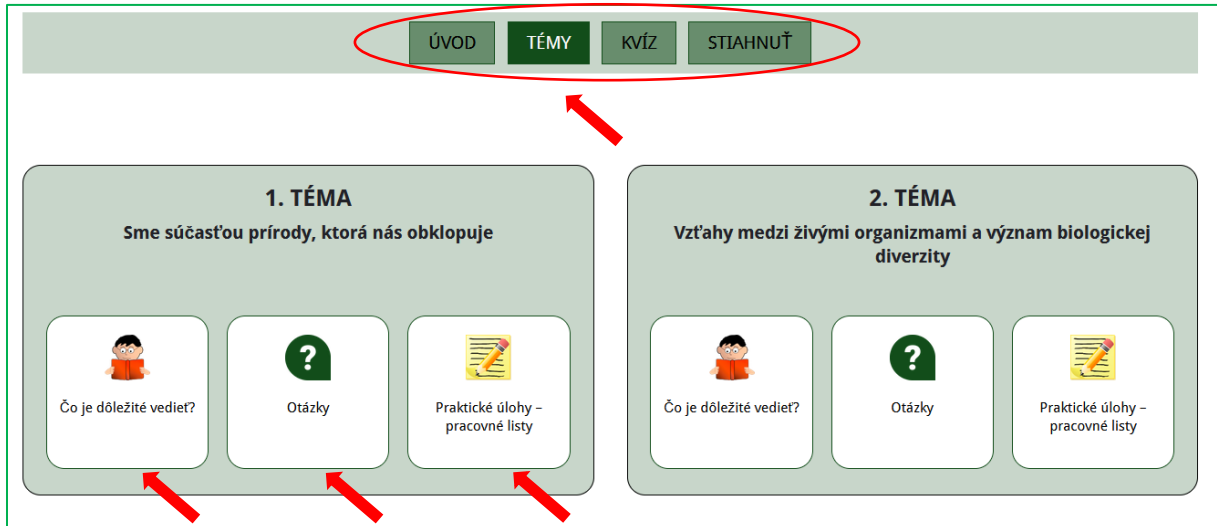
Ekologické zručnosti a kompetencie v individuálnom živote

Inovatívne environmentálne vzdelávanie ECO-COMPASS

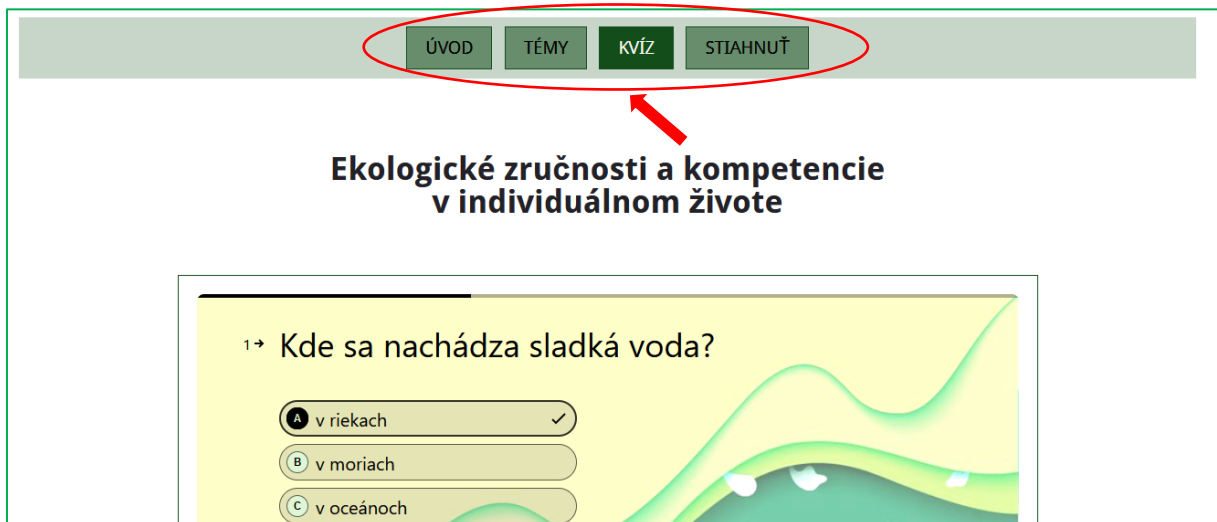
1. Kliknutím na tlačidlo „TÉMY“ sa otvoria jednotlivé témy v rámci modulu.

Každá téma obsahuje 3 časti vo forme .pdf dokumentov, ktoré sa otvoria kliknutím na nich: Teoretický úvod v ľahko zrozumiteľnom jazyku s názvom „Čo je potrebné vedieť?“, a ďalšie podporné materiály „Otázky“ a „Praktické úlohy - pracovné listy“ k danej téme.

2. Kliknutím na tlačidlo „KVÍZ“ sa otvorí interaktívny kvíz.

Ku každému modulu patrí aj kvíz obsahujúci 5 otázok s možnosťou jednej správnej odpovede. Je spracované v interaktívnej forme. Platforma umožňuje vyhodnotenie kvízu a v prípade nesprávnych odpovedí je umožnené znovu sa vrátiť k otázkam kvízu, až kým teoretické vedomosti účastníka nedosiahnu požadovanú úroveň.

3. Kliknutím na tlačidlo „STIAHNÚŤ“ sa otvorí okienko s možnosťou stiahnutia vzdelávacieho materiálu daného modulu v celku, ktorý obsahuje všetky časti (úvod, teoretickú časť - Čo je potrebné vedieť?, otázky a pracovné listy).

Vzdelávacie materiály v online forme môžu účastníci preštudovať sami alebo za pomoci školiteľa. Online platforma umožňuje prispôbiť tempo vzdelávania vlastným potrebám účastníkov dovtedy, kým ich vedomosti nebudú na požadovanej úrovni.

7. Skúsenosti z pilotného testovania a hodnotenie vzdelávania

Realizácia pilotného testovania vzdelávania

Inovatívne environmentálne vzdelávanie ECO-COMPASS sa testovalo v troch partnerských krajinách: na Slovensku, v Maďarsku a v Rumunsku. Testovacej fázy sa zúčastnilo 32 účastníkov (dospelí s ľahkým a stredne ťažkým mentálnym postihnutím) a 5 školiteľov. Počet účastníkov z partnerských krajín bol nasledovný:

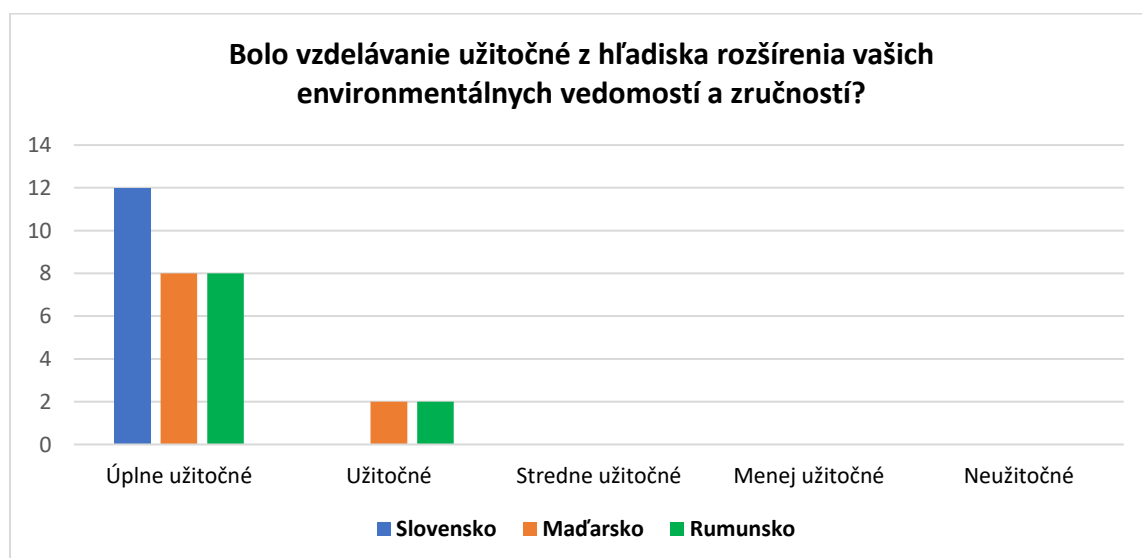
	Slovensko	Maďarsko	Rumunsko	Celkom
Účastníci	12	10	10	32
Školitelia	2	1	2	5

Účastníkov vo veku 19-60 rokov tvorili klienti denného stacionáru Charitatívnej diecézy v Szombathelyi pre zdravotne postihnutých podľa ich záujmov a stavu, a klienti Kresťanskej nadácie Diakónia a Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Dunajskej Strede. Podľa vzdelania účastníci absolvovali základnú školu, špeciálnu školu, strednú školu alebo odborné učilište.

Pred pilotným testovaním vzdelávania boli všetci účastníci v rámci interných stretnutí partnerských organizácií informovaní o procese vzdelávania. Po absolvovaní vzdelávania s účastníkmi vyplnili dotazníky zamerané na vyhodnotenie účinnosti inovatívneho environmentálneho vzdelávania ECO-COMPASS. Hodnotiace dotazníky boli zamerané na posúdenie úrovne vedomostí a zručností účastníkov pred absolvovaním vzdelávania a po ňom, na rozšírenie vedomostí o životnom prostredí, zrozumiteľnosť teoretických poznatkov a otázok, riešiteľnosť pracovných listov a na použiteľnosť online platformy. Spätná väzba zo strany školiťel'ov na základe výsledkov dotazníkového prieskumu bola východiskom pre formulovanie záverov a odporúčaní.

Výsledky hodnotiaceho dotazníka účastníkov vzdelávania

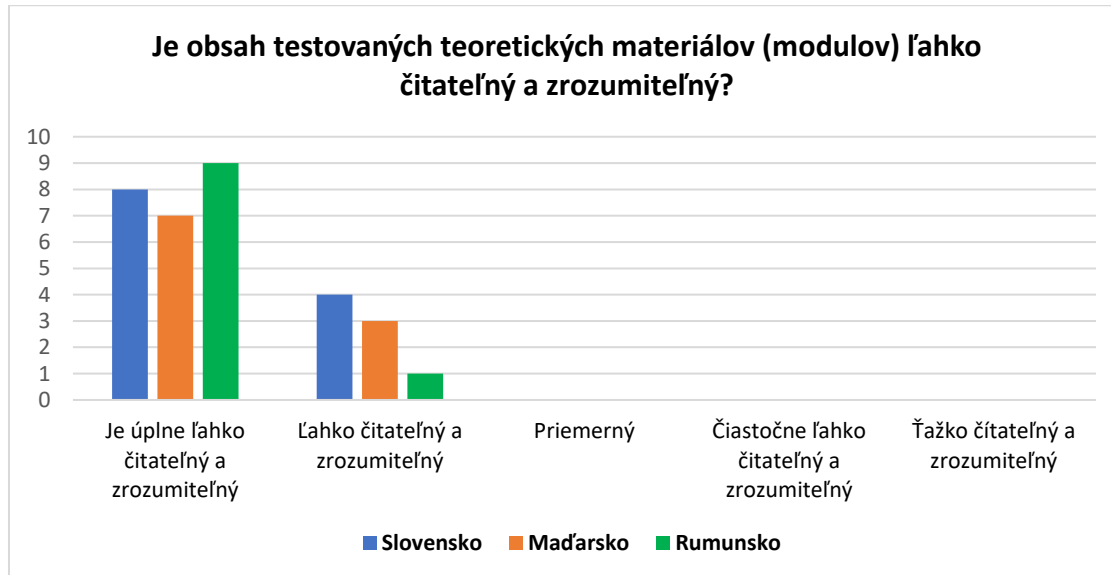
Po spracovaní výsledkov dotazníkov môžeme konštatovať, že východisková úroveň vedomostí účastníkov vo všetkých troch krajinách bola veľmi nízka alebo nízka. Po absolvovaní vzdelávania sa vedomostná úroveň všetkých účastníkov o všetkých témach zvýšila. Ich úroveň zručností bola po absolvovaní vzdelávania vyššia ako predtým.

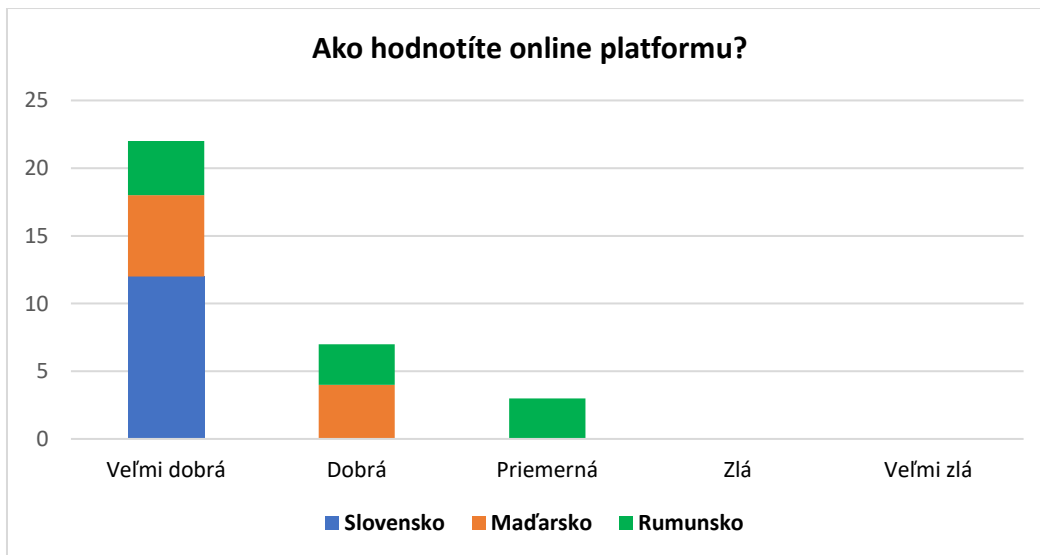
Viac ako 87,5 % účastníkov považovalo vzdelávanie za úplne užitočné z hľadiska rozšírenia svojich environmentálnych vedomostí a zručností. Do kategórie užitočné zaradilo vzdelávanie 12,5 % respondentov. Vzdelávanie nebolo nižšie hodnotené v žiadnej krajine, čo možno považovať za mimoriadne dobrý výsledok.

Zvyšovanie environmentálnych znalostí a zručností ľudí s mentálnym postihnutím môže byť mimoriadne dôležitá a náročná oblasť. Kľúčovými aspektmi sú inkluzívne vzdelávanie, špeciálny vzdelávací obsah a praktické úlohy, ktoré sú ľahko pochopiteľné a príjemné.

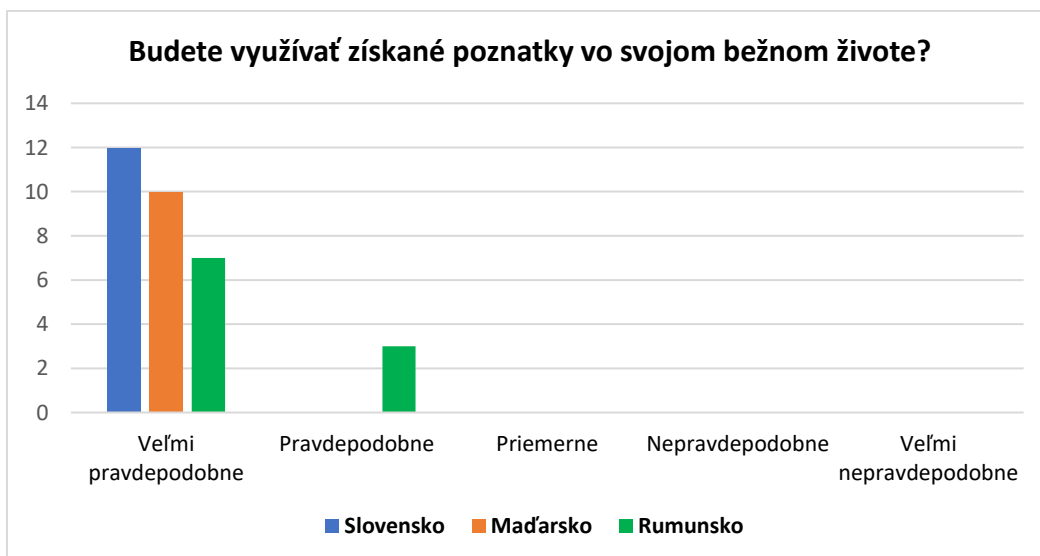
Informácie a zručnosti sa musia odovzdať zrozumiteľným spôsobom, čo bolo na základe spätnej väzby v projekte ECO-COMPASS dosiahnuté.

75 % účastníkov hodnotilo obsah teoretických materiálov (modulov) v maximálnej miere ako ľahko čitateľný a pochopiteľný. 25 % účastníkov ho považovalo za ľahko čitateľný a zrozumiteľný. V prípade menších ťažkostí potrebovali od školiteľov v záujme lepšieho porozumenia obsahu minimálne vysvetlenie. Vzdelávací materiál ľuďom s mentálnym postihnutím umožnil ľahšie sa dostať k informáciám a vedomostiam. Pri poskytovaní ľahko čitateľných a zrozumiteľných informácií sa vyskytuje menej jazykových alebo kognitívnych bariér, a to im umožňuje lepšie porozumieť obsahu. Vzdelávací materiál ECO-COMPASS zároveň prispel k rovnosti príležitostí v oblasti prístupu k informáciám. Ľahko zrozumiteľné informácie pomáhajú osobám s mentálnym postihnutím samostatne a vedome v budúcnosti rozhodovať o otázkach ochrany životného prostredia. Navyše im to zvýšilo sebavedomie tým, že dokázali pochopiť a spracovať informácie súvisiace s danou témou.

Online platformu hodnotilo 90,6 % účastníkov ako veľmi dobrú alebo dobrú, hodnotenie nižšie ako priemerné (9,4 %) sa nevyskytlo. Zrozumiteľnosť online platformy je mimoriadne dôležitá z mnohých dôvodov, najmä pre ľudí s mentálnym postihnutím a ľudí s neštandardnými schopnosťami alebo potrebami. Online platforma ECO-COMPASS plne prispieva k inkluzívnosti, to znamená, že sa každý zúčastník môže pripojiť a zúčastniť vzdelávacieho procesu v online priestore bez toho, aby musel čeliť obmedzeniam vyplývajúcim zo svojich schopností alebo potrieb.

100% účastníkov sa domnievalo, že to, čo sa naučili počas vzdelávania, v plnej miere alebo pravdepodobne využijú vo svojom každodennom živote. Uvedomelosť a poznatky im môžu pomôcť stať sa aktívnymi aktérmi v oblasti ochrany a udržateľnosti životného prostredia a prispieť k riešeniu environmentálnych problémov. Okruhy vzdelávacieho materiálu, ktoré je možné ľahko uviesť do praxe:

- 1. Rozvoj udržateľného životného štýlu:** S poznatkami z oblasti ochrany životného prostredia môžu aj ľudia s mentálnym postihnutím robiť uvedomelé rozhodnutia v

každodennom živote, napríklad pokiaľ ide o energetickú efektívnosť, spotrebu vody a znižovanie odpadu. Aj oni si budú vedieť vytvoriť udržateľnejší životný štýl vo svojom dome a v komunite, dokážu znížiť svoju ekologickú stopu.

2. **Záhradnícke a pestovateľské činnosti:** Účastníci pochopili základné princípy trvalo udržateľného záhradníctva a s radosťou si osvojovali každodenné praktické činnosti. Získali motiváciu starať sa o vlastné rastliny, o vlastnú alebo komunitnú záhradu. To im poskytuje príležitosť podieľať sa na udržateľnej výrobe potravín a ekologicky uvedomelých záhradníckych postupoch.
3. **Recyklácia a odpadové hospodárstvo:** Vzdelávacie materiály pomohli účastníkom aktívne sa podieľať na znižovaní tvorby odpadu a na recyklácii. Pochopili, ktoré materiály sa dajú recyklovať, a tak budú vedieť realizovať správne triedenie odpadu.
4. **Nákupné návyky a uvedomelé nakupovanie:** Skutočnosť, že vzdelávacie materiály ECO-COMPASS-u venoval samostatnú oblasť nakupovaniu, ekologickým spôsobom balenia a preprave potravín, pomohla ľuďom s mentálnym postihnutím stať sa uvedomelejšími zákazníkmi a podporiť udržateľnejšiu výrobu a spotrebu.

Pilotné testovanie a vyhodnotenie vzdelávania potvrdili úsilie a myšlienku, že začlenenie ľudí s mentálnym postihnutím do ochrany životného prostredia je dôležité a cenné z viacerých hľadísk. A oni sa môžu zapojiť a vytvárať hodnoty pre komunitu, čo má pozitívny vplyv na kvalitu ich života a sebedomie. Majú špecifický pohľad na svet a skúsenosti, ktoré pomáhajú riešiť problémy kreatívnym spôsobom. Ich rôznorodosť je pridanou hodnotou v oblasti ochrany životného prostredia, ktorú odhodlane reprezentujú.

8. Závery a odporúčania

Všeobecné závery z hľadiska organizácií zapojených do implementácie

1. Projekt mal pozitívny vplyv na zamestnancov partnerských organizácií, keďže prispel k získaniu nových vedomostí a rozvoju ich odborných, najmä environmentálnych kompetencií.
2. Počas projektového cyklu sa zintenzívnila medzinárodná spolupráca medzi partnerskými organizáciami.
3. Projektové aktivity na národnej úrovni boli prínosom z hľadiska vytvárania expertných sietí medzi odborníkmi a organizáciami pôsobiacimi okrem iného v oblasti ochrany životného prostredia a tvorby životného prostredia.
4. Inovatívne vzdelávanie v oblasti ochrany životného prostredia ECO-COMPASS bolo začlenené do portfólia vzdelávania každej partnerskej organizácie a je dostupné aj online v štyroch jazykových mutáciách ďalším záujemcom.
5. Účasť na pilotnom testovaní vzdelávacieho programu prispela k zvýšeniu vedomostnej úrovne účastníkov a rozvoju ich environmentálnych kompetencií.

6. Vďaka praktickému uplatňovaniu získaných zručností sa ich myslenie v každodennom živote stalo ekologickým. Aktivity projektu podporili celoživotné vzdelávanie odborníkov aj ľudí s mentálnym postihnutím.

Všeobecné závery z hľadiska osôb s mentálnym postihnutím

Začlenenie osôb s mentálnym postihnutím do environmentálnej výchovy je mimoriadne dôležité

1. pre vytvorenie inkluzívnej spoločnosti. Sprístupnenie vzdelávania a ochrany životného prostredia pre všetkých prispieva k vytvoreniu inkluzívnejšej spoločnosti, v ktorej sa každý môže zapojiť do diania a aktívne prispievať k udržateľnej budúcnosti. Táto možnosť je obzvlášť dôležitá pre osoby s mentálnym postihnutím, ktoré sú často vylúčené zo spoločenského diania a nemajú možnosť získať relevantné vedomosti.
2. pre budovanie komunity. Jednou z oblastí budovania komunity môže byť ochrana životného prostredia ako spoločný a univerzálny cieľ. Environmentálna výchova vytvára príležitosť pre osoby s mentálnym postihnutím zapojiť sa do komunitných aktivít a projektov, prostredníctvom ktorých môžu posilniť svoju komunitu a udržiavať vzťahy.
3. vo väčšinovej spoločnosti z dôvodu posilnenia akceptácie, empatie a porozumenia. Environmentálne vzdelávanie môže ľuďom pomôcť pochopiť osobitné výzvy a potreby rôznych foriem postihnutí. To zvyšuje empatiu a podporuje rozvoj pozitívnych postojov k týmto skupinám ľudí.
4. pre vytvorenie rovnakých príležitostí v spoločnosti. Ľudia s mentálnym postihnutím získavajú pomocou teoretickej prípravy a praktických úloh aj informácie a zručnosti, prostredníctvom ktorých sa môžu aktívne zapojiť do iniciatív a programov ochrany životného prostredia.
5. pre využitie kreativity a inovatívneho myslenia osôb s mentálnym postihnutím. Rôzne skúsenosti a perspektívy môžu prispieť k vývoju nových, inovatívnych riešení environmentálnych problémov, keďže mentálne postihnutí ľudia často pristupujú k environmentálnym výzvam z inej perspektívy.
6. pre upevnenie kultúry spoločenskej zodpovednosti. Prostredníctvom environmentálnej výchovy prispievajú poznatky a každodenné aktivity mentálne postihnutých ľudí k podpore udržateľnejšieho životného štýlu.

Špecifické závery

1. Partnerstvo vytvorilo doteraz chýbajúci školiaci materiál pre zavedenie a praktické uplatňovanie ekologického myslenia, ktorý sa možno využívať nielen pri vzdelávaní dospelých s ľahkým a stredne ťažkým mentálnym postihnutím, ale možno ho rozšíriť aj na iné cieľové skupiny (napríklad na prípravu žiakov základných škôl, alebo môže byť aj vzdelávacím materiálom pre školy v prírode).
2. Jazyk vzdelávacieho materiálu je výrazne inkluzívny a zrozumiteľný, vďaka čomu je obzvlášť vhodný na vzdelávanie ľudí s mentálnym postihnutím:
 - je jednoduchý, vyhýba sa zložitým odborným výrazom a zložitým odborným slovám
 - uvádza konkrétne a praktické príklady z každodenného života
 - pomáha spájať nové informácie s existujúcimi skúsenosťami
 - je interaktívne a podporuje participáciu
 - vzbudzuje zvedavosť
3. Online forma vypracovaného vzdelávacieho materiálu je užitočná a ľahko sa používa. Videonahrávky, teoretická časť so súvisiacimi otázkami, pracovné listy, kvízové otázky a outdoorové aktivity vedú k zážitkovému získavaniu vedomostí. Aj nevedome utvrdzujú základné poznatky, ktoré sa dajú uplatniť aj v praktickom živote ľudí s mentálnym postihnutím.
4. Teoretické materiály je možné jednoducho sledovať pomocou e-learningovej platformy, testy poskytujú reálnu spätnú väzbu o úrovni vedomostí účastníkov.
5. Outdoorové aktivity sú založené na zážitkoch, dajú sa ďalej rozvíjať a môžu poskytovať ďalšie nápady pre ľudí s mentálnym postihnutím.
6. Niektoré prvky vzdelávacieho materiálu môžu byť použité samostatne a môžu nadväzovať na predchádzajúcu úroveň vedomostí ľudí s mentálnym postihnutím.
7. Pri spracovaní vzdelávacieho materiálu sa pozornosť dá udržať a zameriavať na spracovanie tém:
 - vzdelávací materiál priamo súvisí s každodenným životom, skúsenosťami a potrebami ľudí s mentálnym postihnutím,
 - používa príklady a informácie, ktoré sú pre nich zrozumiteľné a užitočné v každodenných situáciách alebo v rôznych oblastiach ich života,
 - otázky, úlohy, cvičenia a skupinová práca pomáhajú učiť sa a spracovať obsah,
 - témy sú individuálne prispôsobiteľné,

- pomáha nadviazať na príklady, s ktorými sa ľudia s mentálnym postihnutím dokážu ľahko stotožniť.

8. Spracované poznatky adekvátne reagujú na výzvy 21. storočia, všetky prvky sú aktuálne a moderné.

Všeobecné odporúčania

Reakcie účastníkov z rôznych krajín sa výrazne neodlišovali, boli veľmi podobné. Poukazuje to na skutočnosť, že vzdelávací materiál bol vytvorený pod vynikajúcim vedením a v spolupráci štyroch partnerských organizácií v troch krajinách.

1. Vzdelávací materiál si zaslúži pozornosť a podporu odbornej politiky vo všetkých európskych krajinách.
2. Vzdelávací materiál sa môže používať vo všetkých európskych krajinách. Vzdelávacie materiály ECO-COPMPASS je možné používať v rámci všetkých organizácií, inštitúcií a škôl, ktoré sa zaoberajú integráciou, vzdelávaním a rozvojom ľudí s mentálnym postihnutím.
3. Je vhodný na vzdelávanie a senzibilizáciu rôznych spoločenských skupín v oblasti ekologického myslenia, ochrany prírody a klímy.
4. Výsledky projektu poukázali na to, že lektori, poradcovia ľudí so zdravotným postihnutím, sociálni pracovníci, opatrovatelia a ďalší odborníci, ktorí sa podieľajú na poskytovaní služieb osobám so zdravotným postihnutím, by sa mali vzdelávať v oblasti ochrany životného prostredia.
5. Vo vzdelávacom procese je vhodné využívať metódu kombinovaného vzdelávania: v súlade s požiadavkami súčasnosti využívať možnosti vzdelávania pomocou informačno-komunikačných technológií (e-learning, webináre, elektronické platformy na výmenu skúsenosti medzi odborníkmi).
6. Environmentálne uvedomelé správanie ľudí s mentálnym postihnutím sa dá najlepšie dosiahnuť, ak ich v tom povzbudzujú a podporujú aj ich rodiny a bezprostredné prostredie. Preto do ich vzdelávania odporúčame zapojiť aj rodinných príslušníkov, ktorí s nimi zdieľajú spoločnú domácnosť.

Praktické odporúčania pre odborníkov využívajúcich vzdelávací materiál v procese vzdelávania

1. Na osvojenie vzdelávacieho materiálu poskytnite dostatok času a prispôbujte sa individuálnemu tempu učenia sa jednotlivcov.
2. Dospelé osoby s ľahkým a stredne ťažkým stupňom mentálneho postihnutia nemajú rovnaké schopnosti, preto sa prispôbujte tým so slabšími schopnosťami.
3. Vzdelávanie by malo prebiehať v uvoľnenej, dôvernej atmosfére, v dobrej nálade, aby sa stalo zážitkovým vzdelávaním.
4. Pri realizácii outdoorových aktivít by členovia cieľovej skupiny mali vytvárať menšie skupiny po 4-5 osôb, v ktorých by mali byť rovnomerne zastúpení ľudia s ľahkým a stredne ťažkým mentálnym postihnutím. Členovia skupiny s lepšími schopnosťami môžu pomáhať slabším pri riešení úloh. Tímová práca vždy vedie k lepším výsledkom.
5. Po dokončení jednotlivých úloh by sa každá skupina mala podeliť o svoje skúsenosti. Školitelia im môžu pritom pomôcť jednoducho formulovanými otázkami.
6. Na konci každého stretnutia položte nasledujúce otázky: Čo nové ste sa naučili? Čo budete robiť inak?
7. Jednotlivé časti vzdelávacieho materiálu priebežne používajte, aby sa vedomosti utvrdzovali, pretože osoby s mentálnym postihnutím majú tendenciu rýchlejšie zabúdať.
8. Vzdelávací materiál je možné ďalej rozvíjať a flexibilne ho rozširovať o ďalšie informácie a tematické okruhy.

Aby sme to zosumarizovali, začlenenie ľudí s mentálnym postihnutím do environmentálnej výchovy slúži nielen zabezpečeniu rovnakého prístupu a podpory inkluzívnej spoločnosti, ale má tiež veľký význam z hľadiska udržateľnosti životného prostredia prostredníctvom rôznych skúseností, perspektív a inovácií.

Koordinátor

Partneri

<https://www.humanprofess.hu/>

<https://www.facebook.com/iriszhaz>

<https://eco-compass-project.eu/>

